

наличността на следните две условия: 1) точното начисляване на трудо-дните към културите и видовете работи; 2) точни и диференцирани преводни коефициенти. Двете тези условия или едното от тях най-често липсват*.

По-особено е положението в ТКЗС и с оглед на броя на наличните и заетите в стопанството работни сили. Отчетността на ТКЗС дава броя на тези лица в абсолютни величини относно категориите: кооперирано население общо, работоспособни лица и от тях лица, работили и неработили в стопанството, юноши и престарели, външни наети работни сили и пр. Не се дава обаче средният брой работни сили както това е в ДЗС, МТС и в промишлеността.

Ще трябва да се направи уговорката, че с оглед характера на работите в селското стопанство, непостоянната и неравномерна заетост на работните сили в стопанствата представлява в много отношения достатъчен интерес измерването на производителността на труда и с оглед на всички работни сили, свързани със селското стопанство, взети в техния абсолютен или максимален брой на определена дата, в определен период на висока заетост и пр.

Правилната характеристика на наличните или действащите работни сили и с това правилното определяне производителността на труда изисква обаче това да става с оглед на средния за периода (годината) брой на тези работни сили. По отношение на някои категории лица тук са достатъчни може би средни аритметични, изчислени на основа на цифрите от крайните данни на периода (годината) — например изчислението на средния брой кооперирано население или работоспособни изобщо кооператори. За предпочитане е, все пак, и в такъв случай да се работи с данни от повече дати — за тримесечия или още по-добре за месеци.

По-сложно стои въпросът с оглед на средния брой заети (работили) лица в ТКЗС. И тук въпросът се поставя по-специално за растениевъдството — абсолютният брой на кооператорите, зачислени в животновъдните ферми, в строителните бригади, работниците в спомагателните предприятия, лицата от управително-административния персонал и др. такива може да се приеме с достатъчно основание същевременно и за среден брой заети лица от тия категории.

Със значително по-груба приблизителност това би могло да се приеме и по отношение на зачислените в производствените бригади кооператори (по-точно за такъв среден брой следва да се приеме средното между зачислените в началото на годината и оставащите в края на годината кооператори). Обаче зачислените в бригадите кооператори участвуват през годината с различен брой дни в работите на стопанството, не всички са действително пълни работници. От друга страна в работите на бригадите и звената вземат участие освен работоспособни възрастни мъже и жени, още и лица, незадължени да влагат труд в стопанството: юноши, престарели хора и нетрудоспособни изобщо.

Най-общо изчисление на средния брой заети (работили) лица в

* В годишния отчет на ТКЗС за 1957 г. се предвижда приравняване на трудо-дните в човекодни по отделни култури и общо въз основа на приравнителни коефициенти, изчислени по първичната документация за отделни бригади или звена в стопанствата, взети представително. Опитът от подпъването на годишните отчети за 1957 г. ще покаже доколко този начин ще даде положителни резултати. За минали години остават в сила само посочените други способи.